



LUNDS UNIVERSITET

B-Uppsats

Systemmord, psykiskt störd eller hedersmord?

Emilia Persson

881123-4064

Mänskliga rättighetsstudier

Höstterminen 2012

Handledare: Andreas Tullberg

Abstract

Media and news articles can either be representative or just a fictional story to attract buyers. My research is based on patterns of how different ethnic groups, religion and cultures are sometimes being portrayed by the media. Two instances that I have researched, includes brothers murdering their sisters. The accused are of different cultures, Swedish and Kurdish with an Iraqi heritage. I have used discourse analysis to analyze how media represents and explains the difference in the violence which had an outcome of murder. The Swedish perpetrators actions are explained with bad social environment and mental illness. Whereas, the non-Swedish perpetrators actions are explained with a foreign religion and strong cultural bounds. This brings a debate about honor-related violence which puts a shadow on the violence against women that occurs ever so often. Media makes the cases an event and puts a lot more background into the story about the foreign perpetrator.

Keywords: Culture, mentally illness, social environment, murder, honor killings.

Innehållsförteckning

Abstract

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1:1 Frågeställning.....	3
1:2 Avgränsningar.....	4
1:3 Teori.....	4
1:4 Metod & material.....	11
2 Fall 1.....	12
2:1 Brottet.....	12
2:2 Förövaren.....	13
2:3 Offret.....	14
2:4 Familjen.....	14
3 Fall 2	16
3:1 Brottet	16
3:2 Förövaren	16
3:3 Offret	17
3:4 Familjen	18
4 Slutsats.....	20
5 Diskussion.....	25
Referenser.....	30
Litteratur.....	30
Övrigt referensmaterial.....	30

1 Inledning

Media har otrolig makt att skapa en föreställning om olika händelser och dess förlopp. Omedvetet målar de upp en bild för läsaren som många gånger kan vara väldigt detaljerad. Media använder sig ofta av en diskurs vilket omedvetet medför en bild av till exempel gärningsmän eller offret som inte är nödvändig.

Media kan vara den källa som formar läsarens uppfattning om en händelse och detta är ett kraftfullt verktyg. Nyhetstidningar kan och har en otrolig uppgift att informera om vad som händer i våra samhällen och i världen. Det kan även innebära problem. Problemen är något som Eva Reimers har presenterat i hennes artikel ”*Representation of An Honor Killing*”. Hon granskar där fallet Fadime Sahindal, vilka ord använder media för att beskriva gärningsmannen, Fadimes pappa. På vilket sätt framställer media omständigheterna runt mordet, alltså vilken diskurs använder sig media av? Eva Reimers studie grundar sig i feministisk teori medan min grundpelare kommer vara etnicitet.

Det Reimers kommer fram till i sin undersökning är att hedersmord förklaras med kulturella grunder och något som inte är svenskt. Hon menar att andra mord på kvinnor förklaras med antingen psykisk ohälsa eller rent hat.¹ Reimers menar att mordet på Fadime kunde representeras på ett annat vis. Att istället för ett hedersmord som utlöste ett mediaevent, representera fallet som en del av det faktum att var fjortonde dag mördas en kvinna i Sverige av en man hon har eller har varit i relation med.² Hon kom fram till i sin analys att ett sådant framställande förtydligar bilden av vad som ses som typiskt svenskt och typiskt för invandrare.³ Reimers avslutar sin diskussion med att skriva om hur hedersmord som ett kulturellt fenomen kastar en skugga över övrigt våld kvinnor blir utsatta för och menar att de våldsbrott som sker i Sverige är en fråga om våld i Sverige och inget annat.⁴

1.1 Frågeställning och syfte

Frågan jag skall söka svaret till är; Hur framställs brott med gärningsmän och offer med invandrarbakgrund jämfört med svenska gärningsmän och offer i media?

Jag har genom två fallstudier undersökt om gärningsmän framställs olika i media beroende på deras ursprung, undersöker även hur offer, familjen och brottet i sig framställs beroende på

¹ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing*, *Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.249.

² Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing*, *Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), pp.249-250.

³ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing*, *Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.250.

⁴ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing*, *Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.252.

etniciteten av de inblandade.

I båda fallen är det en ung kvinna som blivit mördad av sin yngre bror. I det ena fallet är gärningsmannen svensk och i det andra fallet är gärningsmannen ”icke-svensk”.

Med hjälp av de teorier som jag presenterar nedan, skall jag undersöka om dessa tema och begrepp även går att applicera på min frågeställning. Syftet med min undersökning är att jämföra de olika fallens representation i media och om det skiljer sig beroende på etnicitet och ifall de inblandade kategoriseras på något vis.

1.2 Avgränsning:

Jag har valt att undersöka hur media framställer olika gärningsmän beroende på deras ursprung. Jag har gjort två fallstudier och det jag sökt efter är uttryck och på vilket sätt media beskrivit de olika fallen. Jag har inte undersökt bakgrund eller vilka följder de olika fallen fått. Jag är endast intresserad av hur artiklarna uttrycker de olika fallen beroende på gärningsmännens ursprung. Det argumenteras i de olika artiklarna huruvida det föreligger någon psykisk störning eller huruvida det rör sig om hedersmord. Oavsett om det är de facto psykisk störning eller hedersmord är inget jag undersökt, utan endast hur media uttrycker sig i de olika artiklarna.

1.3 Teori:

Diskursanalys har precis som allt annat för och nackdelar. En fördel med att göra en diskursanalys är att man kan få ett distanserat perspektiv av materialet man analyserar vilket kan leda till en djupare förståelse och upptäcka saker man inte skulle gjort med en annan teori.

Diskursteorins analys befinner sig på en inomdiskursiv nivå vilket betyder att man inte söker svar på varför utsagorna ser ut som dem gör. Man analyserar inte under vilka omständigheter utsagorna kommit till eller vem det är som berättar. Om man gör en sådan analys gör man inte det utanför den diskursen. Vad som egentligen har hänt eller om utsagan är sann eller falsk är oväsentlig i ett inomdiskursivt perspektiv.⁵

I vår vardag analyserar vi alla våra medmänniskors beteende och varför dem agerar som dem gör. Man har en förklaring till att personen i fråga har sagt eller gjort något därför att han/hon till exempel är polis, tjuv, lärare, elev och så vidare.

Man söker de bakom liggande faktorerna. Genom bakgrunden förklaras agerandet med olika materiella eller immateriella förhållande människans agerande. Den som utför en

⁵ Malin Wreder, "Ovanliga analyser av vanliga material", i M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.44.

diskursanalys kan lätt uppfattas som ointresserad av individen men fallet är tvärtom. Analysen blir istället makt-neutral. Det spelar inte längre någon roll om utsagorna kommer från en person med makt position, marginaliserad, högutbildad eller analfabet. Innebörden blir likvärdig genom att inte värdera bakgrunden.⁶ Det är en av de sakerna som gör att analysen är väldigt användbar anser jag.

Språk och kategoriseringar ifrågasätts sällan. Hur stabil är en föreställning och går den att förändra och vem kan förändra en föreställning? Det framgår ofta i de diskursanalyser som studerar de man tar för givet, de förhållanden i vårt samhälle och omvärlden man inte funderar över och som inte förändras nämnvärt. Detta kallas för det objektiva eller det sociala. Med objektivt menas inte med vad som är sant eller oberoende av individuella tolkningar utan tolkas som naturligt, självklart och sanningsenligt.⁷ Detta ser man i mina artiklar jag har analyserat. Människorna och brotten kategoriseras utan direkt ifrågasättande. Man ser representationen av fallen som sanningsenliga och detta är till följd av den diskurs som media skapat.

Sociala grupperingar avgränsas på oändligt många vis. Varje individ kan kategoriseras till en mängd olika kategoriseringstillhörigheter. Kategoriseringstillhörigheter ingår i handlingens mönster, känslor åsikter med mera. Att analysera gränsdragningar och kategoriseringar bortom frågan om den är sanningsenlig eller ej. Detta är en ingång till diskursanalys. Genom att applicera identitet på någon innebär att man konstaterar vad identiteten inte är, man skiljer på ”vi” och ”de andra”. Speciellt tydligt blir detta vid problematiska identiteter likt kriminella. Språkbruket, diskursen, ställs emot varandra, vad kännetecknar en ”problem identitet” jämfört med en normalidentitet.⁸ Språket använder kännetecknen för vad som inte anses ingå i normalidentiteten för att beskriva vad den problematiska identiteten innebär. Det handlar inte om att förneka de problem som finns så som missbruk, kriminalitet, psykisk sjukdom med flera utan istället att undersöka vad olika föreställningar får för följder i olika sammanhang.⁹

⁶ Malin Wreder, ”Ovanliga analyser av vanliga material”, i M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, pp.47-48.

⁷ Malin Wreder, ”Ovanliga analyser av vanliga material”, i M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.49.

⁸ M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.8.

⁹ M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.9.

Verkligheten är något som konstrueras med hjälp av språkanvändningen. Språket framhäver och skapar vår verklighet, diskurser bygger upp bland annat sociala relationer.¹⁰ Detta är en anledning som lockade mig till att använda mig av diskursanalys när jag undersökte olika nyhetsartiklar. Språket konstruerar verkligheten och det är precis detta tidningarna gör. De representerar en händelse eller handling, men beroende på språket de använder kan agerandet få totalt olika utgångar och karaktär.

Jag tror att de flesta människor någon gång sett en första sida av en tidning med extrema rubriker och man kan inte låta bli att köpa tidningen för att få reda på vad som verkligen hänt. När vi väl läser hela artikeln var innehållet inte alls i närheten så spännande som rubriken fick det att verka. Detta är ett sätt för media att använda sig av språket i deras fall för att locka köpare. Diskurser ändras och förnyas och man kan tänka sig att vissa löpsedlar som är normala i dagens samhälle hade väckt uppståndelse om de publicerat på 1970 –talet till exempel. Språket kan också uppfattas olika beroende på vart i världen man befinner sig. Diskursen kan se annorlunda ut på grund av deras samhällsstruktur och där kategoriseringen ser annorlunda ut där det vi kallar för normalidentitet kan anses vara en problematisk identitet i andra samhälle.

Inom diskursanalysen är grundfrågan vad som kvalificeras som verkligt och sant korrelerade med tid och plats. Diskursanalys kritiserar därmed den traditionella historieskrivningen. Det innebär att historieskrivningen inte ger klarhet i vad som hände förr utan ger ett antal tänkbara möjligheter för vad som hände. Detta innebär att samtidsinriktning blir centralt för diskursanalys där inriktningen på frågan hur historia används och presenteras. Alltså gäller det att göra själva representationen till studie objektet och inte betrakta vad som möjligtvis ligger bakom.¹¹

Gör man en diskursanalys analyserar man tal, bilder, texter och alla andra typer av material. Vid diskursanalys använder man sig av teoretiskt drivna teman vilket kan hjälpa till för att uppnå en intressant analys. I diskursanalys handlar det om att tydliggöra forskaren och studieobjektens tolkningsram. När analysen är slutförd ur ett diskursanalytiskt synsätt är, aldrig. Språket öppnar upp för en dialog för hur man kan förstå olika företeelser. I grunden handlar det om att problematisera och när man valt en kategori av intresse innebär det att du

¹⁰M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.10.

¹¹ M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.11.

även utesluter kategorier som kan leda till att man utesluter alternativa diskursiva mönster som annars kan utgöra generaliseringar i ämnet som skall studeras.¹²

Jag kommer nedan presentera de olika teorier som fungerat som pusselbitar i själva diskursanalysen. Jag har använt mig av de olika teorierna som hjälp för att hitta teman för min analys. De behandlar var för sig kategorisering.

Jag har hämtat inspiration till min teori från en studie av Eva Reimers. Hon har gjort en diskursanalys av svenska nyhetsartiklar, vilket är vad jag har gjort.

I den diskursanalys Reimers gjorde undersökte hon olika nyhetsartiklar som berörde hedersmordet på Fadime Sahindal.

Religion, oavsett om det är islam eller katolicism, används som en avgörande faktor för att särskilja våld i hemmet. Där det genom religiös grund kopplas till ett kulturellt rättfärdigande.¹³ Producerande av en sådan diskurs där media pekar på religiösa eller kulturella grunder medför då en skiljelinje på vad som skall ses som ”normalt” våld i hemmet och vad som är hedersrelaterat våld. För att få fram centrala teman i sin analys, analyserade Reimers förhållandet mellan ordförråd, meningars uppbyggnad och även grammatik. Hon söker även efter upprepningar av normer och värderingar och på vilket sätt de förekommer i de olika artiklarna.¹⁴

Relationen mellan individ/grupp och social makt blir en del av analysen och hur den påverkar diskursen kring mordet på Fadime i Reimers undersökning.¹⁵

För att ge ett exempel på språkbruket och typen av diskurs som media producerar har jag valt ut ett citat ur *Aftonbladet* som Reimers analyserat i sin artikel.

” Till skillnad från Fadime, som pratade svenska perfekt, behöver hennes 56-åriga pappa hjälp med tolkning till turkiska. Hemma i Kurdistan i Turkiet, jobbade han som bonde –här har han jobbat på ett tvätterier... Han har svårigheter med att läsa och skriva, fast han har bott i Sverige i 20 år, har han inte tillräckliga kunskaper i svenska för att klara sig utan tolk.”¹⁶

(Egen översättning från Reimers artikel.)

¹² M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007, p.18.

¹³ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.240.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.244.

Här blir det väldigt tydligt hur media om än omedvetet beskriver en man som befinner sig på botten av det sociala samhället. Eftersom hans kunskaper i svenska språket är dåliga, framställs det att det blir svårt för Rahmi Sahindal att klara sig själv.

Han har ett okvalificerat arbete och är invandrare med svårigheter i svenska. Det antyder att han inte har vilja att anpassa sig efter det svenska samhället, efter 20 års tid som han bott i Sverige.¹⁷

Reimers menar att media var den drivande kraften, att det rörde sig om hedersmord och använde sig av uttrycket som en förklaring för mordet.¹⁸

Diskursiva uttryck härstammar alltid från annan text eller annans tyckande. Även om de är omvandlade så är det ett upprepande av andras uttryck. Reimers menar att hon ser på dessa olika bidrag som en offentlig dialog som utspelas i media och gemensamt skapar en hegemonisk uppfattning om varför mordet på Fadime ägde rum.¹⁹

” The media event of Fadime constitutes a discourse that induces preconceived notions of class, masculinity, and femininity, which together manufacture boundaries for a hegemonic notion of the Swedish.”²⁰

Det jag vill visa med citatet ovan från Reimers artikel är hur stor roll de stereotypa, förutfattade meningar spelar vid ett scenario som mordet på Fadime.

Det framkallar och förstärker förutfattade meningar om vad som är till exempel klass, maskulinitet, femininitet och vad de betyder i samband med invandrare.

Reimers fick sin inspiration från Van Dijk som skrivit en kritisk diskursanalys. Dijk menar att medias bild är grundläggande istället för representativ.²¹ Van Dijk menar att beroende av sättet som människor, sociala mönster och identitet presenteras och diskuteras får de olika betydelse. Vilket innebär att om media använder sig av ett visst språk och ord, formar detta bilden av vad som hänt. Därför kan det lätt bli att bilden av en händelse inte representerar fallet på ett sätt som ger en objektiv bild av händelsen utan formar istället händelsen så att läsaren ska förstå innehållet på ett visst sätt. En del av analysen är att se sambandet mellan till exempel normer, religion och kultur.

¹⁷ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.244

¹⁸ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.240.

¹⁹ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.241.

²⁰ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.250.

²¹ Ibid.

Jag kommer använda mig av diskursanalysen för att granska hur nyhetsartiklarna i sin helhet framställer olika gärningsmän, offer, familjen och även omständigheterna runt mordet. Även hur nyhetstidningar använder sig av olika begrepp och utsagor för att beskriva gärningsmän.

Zenia Hellgren och Barbara Hobson har skrivit ”*Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*”. Jag har hämtat inspiration från denna artikel berörande kulturell identitet. Hellgren och Hobson skriver om hur hedersmord används som skiljevägg för vad som anses svenskt och icke-svenskt och det sätts i kontext med kultur.²²

Hellgren och Hobson tar upp i sin artikel bland annat hur icke-svenskar kategoriseras och systematiskt får en sekundär ställning i svenska samhället vilket de sett i olika studier bland annat rörande arbetsmarknaden.²³ Jag kommer använda mig av detta i min analys och se huruvida/om det finns en kategorisering. Jag kommer undersöka om detta kan stämma in på olika gärningsmän i de nyhetsartiklar jag kommer analysera.

Hedersmord öppnar möjlighet för xenofobiska aktörer och bland annat inom politiken.²⁴ Vilket görs tydligt genom den frammarsch som SD gjort den senaste tiden.²⁵

” Several recent studies show that ethnic discrimination and hidden ’everyday racism’ are widespread phenomena in Swedish society.”²⁶

Hellgren och Hobson menar att detta inte är något som endast utspelar sig i Sverige utan på hela Europas politiska arena. De menar att dessa grundar sig i narrativ om invandrare, normer och värderingar.²⁷

En annan punkt som de menar ha påverkat den xenofobi som uppstått, har att göra med den förändrade invandring som skedde vid slutet av 1980- och vidare under 1990- talet. Det var inte längre européer som sökte arbete utan icke-européer som sökte asyl. Deras kultur skilde

²² Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p.386.

²³ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008,p. 387.

²⁴ Ibid.

²⁵ <http://status.st/>

²⁶ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008,p. 387.

²⁷ Ibid.

sig betydligt från den vi i Sverige var vana vid och detta medförde istället motstånd för invandring.²⁸

Genom Hellgren och Hobsons studie diskuterar dem tre hedersmord och hur dessa stärkte bilden av invandrare som innehavare av starka kulturella band oavsett hur länge de bott i Sverige. Vidare skriver dem om medias roll och hur de formade bilden av det kulturella konflikter som låg till grund för ifrågasättandet om olika kulturer och för att definiera skillnader i de olika kulturerna.²⁹

”In the media, culture was used as an explanation for acts of violence against women; it was the vessel that was not Swedish; the characteristics of groups who did not share Swedish values of children’s autonomy and individuality”³⁰

Efter Fadimes död var diskussionen om kultur sammankopplat med våld många.

Riksorganisationen för kvinnojouren i Sverige skrev ett pressmeddelande där de menar att det inte handlar om heder utan handlar om ett patriarkalt samhälle med Sverige inkluderat.³¹

Vi vet att våld i hemmet är något universellt men våld inom andra kulturer än den svenska kom till att ses som något oetiskt och onormalt.³² I slutet av Hellgren och Hobsons’ studie skriver dem om hur debatten om hedersmord öppnat en dialog om mänskliga rättigheter, men även hur den bidragit till den xenofobiska diskurs som blivit en del av vår politik, media och svenska samhället.³³

²⁸ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 389.

²⁹ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 391.

³⁰ Ibid.

³¹ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 394.

³² Ibid.

³³ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 400.

1.4 Metod och material

Jag kommer kombinera de olika teorierna ovan. En stor del av mitt fokus ligger på kultur vilket jag funnit inspiration från i Reimers artikel. Hellgren och Hobson talar om vad som anses svenskt och ”icke-svenskt”. Jag kommer söka efter distinktioner mellan dessa och hur de görs i media. Jag kommer göra en diskursanalys där jag kommer granska nyhetsartiklars språk och utsagor om två olika fall där två systrar blivit mördade av sina yngre bröder. Den ena gärningsmannen är svensk och den andre gärningsmannen är ”icke-svensk”. Jag kommer söka efter uttryck för kulturell identitet innefattande: normer, religion och kultur genom att se hur dessa förhåller sig till beskrivningen av:

- Brottet
- Förövaren
- Offret
- Familjen

Anledningen till att jag valt de fyra undersökningsteman ovan är att Reimers i sin analys undersökt språket som användes för att representera bland annat Fadimes pappa och syskon. Jag kände att detta gav en god helhets bild av vad media producerar. Vilka kategoriseringar appliceras på vem och vilket språk använder sig media av i de olika fallen.

Hur beskrivs förövaren respektive offret? Jag kommer söka ifall normer eller kultur appliceras på de inblandade i respektive fallen. Kan man se ett mönster som visar att gärningsman och offer som är ”icke-svenskar” kategoriseras på något vis som ”svenskar” inte kategoriseras?

Antingen på sättet de framställs i media eller ligger det en kategorisering som förklarar handlandet. Mitt primär material är åtta stycken nyhetsartiklar varav fyra artiklar rör fallet med mördade Maria, två av artiklarna har jag hämtat från *Aftonbladet*, den tredje artikeln har jag hämtat från *Dagens Nyheter* den fjärde artikeln är hämtad från *Syd svenska*. De återstående fyra artiklarna rör mordet på Lottie. Jag har hämtat tre artiklar från *Kvällsposten* och den fjärde artikeln är hämtad från *Aftonbladet*. Övrigt material jag använt mig av är böcker som diskuterar synen på hedersmord och brottslingar generellt. En bok som behandlar fallet med Engla som blev mördad tio år gammal, där hennes mamma berättar om hur hon ser på media.

Anledningen till att jag valt de fallen som jag gjort är eftersom jag vill ha fall som är så lika varandra som möjligt men med förövare med olika ursprung för att kunna göra en jämförelse huruvida de skiljer sig i medias framställning.

2 Analys:

Jag har valt två olika fall som varit uppmärksammade i media. Båda fallen behandlar en ung kvinna som blivit mördad och den misstänkte gärningsmannen är kvinnans bror. I det ena fallet är det en svensk förövare och det andra fallet berör en ”icke-svensk” förövare.

Fall 1, ”Systemord liknas vid en avrättning”

2.1 Brottet: ” Rättgången mot Lotties misstänkte mördare”, så lyder rubriken i *Kvällsposten* 6 november 2009.³⁴ Lottie 19 år hittas mördad på en gård utanför Sjöbo. Gården var Lotties hem, där hon bodde med sin familj. Hon hittades skjuten till döds. Ystad tingsrätt har liknat mordet vid avrättning, Lottie hade blivit skjuten med två skott i huvudet.³⁵ Lotties 15-åriga bror satt häktad misstänkt för mordet på sin syster i tre månader. På gården finns ett salongsgevär och det hittades tomhyllsor utanför rummet där mordet har begåtts. Eftersom kalibern på mordvapnet var mycket vanlig är det inte helt klart om det är just det vapnet som använts vid mordet.³⁶

Kroppen hade täckts över med en kartong och sju fingeravtryck hade hittats på kartongen. Endast fingeravtrycket från den 15-årige brodern lyckades identifieras. *Kvällsposten* skriver även att gården ligger anslutande till ett vårdhem för narkotikamissbrukare.³⁷ Bilderna som publicerades till artikeln är från rättssalen där den misstänkte gärningsmannens ansikte har blivit utsuddat. En bild på gården där mordet skett finns också med. Bilden på offret, Lottie, är från hennes student. Inga efternamn på de inblandade familjemedlemmarna har nämnts i artikeln och endast offrets förnamn har skrivits ut.

Genom att publicera bilden på Lottie och även bilden på gården gör det lätt för läsare som bor omkring att kunna identifiera vem den misstänkte gärningsmannen är. Även om *Kvällsposten* i detta fallet försökt skydda 15 åringen genom att suddat ut ansiktet på den publicerade bilden från rättssalen. Vårdhemmet för narkotikamissbrukarna, som inte

³⁴ Felstavning i *Kvällspostens* rubrik.

³⁵ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12249242.ab>

³⁶ <http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

³⁷ Ibid.

misstänks för inblandning i brottet, medför en uppfattning för läsaren att det är ett otryckt område att bo i.

2.2 Förövaren:

Brodern, den 15-årige misstänkte gärningsmannen, beskrivs som klen byggd.

15-åringen benämns även genomgående i artikeln som pojken.³⁸ Förövaren blir uppmålad som en liten svag pojke vilket ger läsaren ett intryck av att gärningsmannen inte vetat vad hans agerande inneburit.

”Därefter påpekade advokaten att gärningen att kallblodigt och planerat skjuta ihjäl en person inte alls stämmer med bilden av en impulsiv adhd-pojke med plötsliga utbrott av ilska”.³⁹

Den 15-åriga brodern är alltså diagnostiserad med adhd och passar inte in som gärningsman menar advokaten. Det framgår även i artikeln att pojken misstänks ha någon allvarlig psykisk störning. Åklagaren misstänker att gärningsmannen just på grund av sin adhd har begått brottet eftersom detta innebär dålig impuls kontroll. Åklagaren hävdar även att dömda våldsbrottslingar som lider av funktionsstörning liknande adhd är överrepresenterade.⁴⁰

Läsaren kan utifrån detta göra två tolkningar. Antingen att det inte är den 15-åriga brodern som begått mordet på grund av hans adhd. Eller att han har begått mordet på grund av hans instabila sinne och inte kan kontrollera hans impulser. Han tolkas oavsett som instabil. Åklagarens hävdande om att våldsbrottslingar med funktionsstörningar liknande adhd är överrepresenterade medför en uppfattning för läsaren att det med stor sannolikhet är pojken som begått mordet.

Följande i artikeln kan man läsa att pojkens handikapp lätt leder till utanförskap till exempel i skolan. Även att pojken skall ha ändrat sin personlighet under sommaren.⁴¹ Pojken identifieras med sin sjukdom vilket gör honom mer sårbar och oberäknelig. Att sjukdomen påverkar pojken på flera plan bland annat som påvisas i artikeln att sjukdomen medför utanförskap. Jämfört med andra pojkar som är 15 år har han inte samma sociala kapacitet och får därmed en sårbar ställning. Dessutom påstås en allvarlig psykisk sjukdom ha utvecklats

³⁸ <http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

hos pojken och detta ses då som möjlig förklaring till att det är den 15-åriga brodern som begått mordet på sin syster.

När det diskuterar straffvärdet menar åklagaren att för en vuxen skulle straffet uppgå till minst tio år.⁴² Pojkens ålder måste i detta fallet tagas i beaktning även misstanke om psykisk störning är något som påverkar hur domen kommer se ut.

Den 29 december 2009 återupptas rättegången efter att den rättspsykiatriska undersökningen visade att pojken led av en allvarlig psykisk störning vid mordet på sin syster.⁴³

Pojken döms till rättspsykiatrisk vård men särskild utskrivningsprövning för att han skall släppas fri. Detta på grund av misstanke om att pojken skall falla tillbaka och utföra grova brott igen.⁴⁴ Genom psykisk sjukdom blir det förklaringen till dådet. Att pojken inte varit medveten om sin handling eller inte haft uppsåt med sitt handlande.

2.3 Offret:

I artikeln framgår det att den mördade systemen blev 19 år och vägde 77 kilo. Hon hittades näst intill naken. Under sommaren hade systemen börjat känna ett växande obehag från brodern.⁴⁵

Det framgår inte många detaljer om offret mer än det som jag nämnt ovan. Anledningen till viktens väsentlighet sammankopplas med den tidigare nämnda kläna fysiken på brodern.

2.4 Familjen:

” - Vi kan inte komma ifrån hur verkligheten ser ut i det här huset.

Ordningssinne är knappast något som präglat familjen, sade advokaten som kommentar till att 15-åringens kalsonger använts för att torka blod.”⁴⁶

Bilden av familjens levnadssätt blir som slarviga och att de inte bryr sig. Att 15-åringens kalsonger använts till att torka upp blodet tyder på att det ligger kläder slängt här och var. Något som anmärktes under rättegången. Att personen som skulle torka blodet tagit närmsta möjliga föremål. Åklagaren menar att med tanke på de familjeförhållande samt 15-åringens

⁴² <http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

⁴³ <http://www.expressen.se/kvp/var-allvarligt-stord-nar-han-mordade-sin-syster/>

⁴⁴ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12249242.ab>

⁴⁵ <http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

⁴⁶ Ibid.

handikapp kan pojken bli likt en tidsinställd bomb.⁴⁷

15-åringen målas upp till att vara oerhört oberäknelig och kapabel till vad som helst.

Advokaten hävda att utredningen inte utförts på ett objektivt vis, endast 15-åringens kläder har beslagtagits för analys. Vilket ingen av de andra familjemedlemmarna behövt.⁴⁸

Advokaten nämnde både mamman och styvpappan som misstänkta förövare. Även den biologiska pappans alibi anses inte vara tydligt. Hela familjen skall i rätten ha vädjat åt 15-åringen att berätta sanningen.

Det framgår att vittnesmål och minnesbilderna har varit otydliga och förändrats flera gånger från flera av familjemedlemmarna under tiden som gått.⁴⁹ Läsaren får reda på att den biologiska pappan och mamman inte längre lever tillsammans. Normen om den idylliska kärnfamiljen kan man inte se här, bilden blir istället av en splittrad familj.

Splittrad blir närmast ett ledord i detta fallet. Det visar sig att barnen bott på gården med sin familj i cirka åtta år. Men innan dess har de bott hos olika fosterfamiljer. Efter mordet på Lottie har barnen valt att flytta tillbaka till sina fosterfamiljer. Mamman säger att hon tänker kämpa för att ena sin familj.⁵⁰ I *Kvällsposten* beskriver mamman även att familjen haft ekonomiska problem efter att styvpappan blivit sjuk.⁵¹

Ingen kultur eller religion har nämnts i artikeln men istället appliceras klass på familjen. Läsarens bild av en dysfunktionell familj som är fattiga och befinner sig på botten av samhället bidrar till förklaringen till dådet.

Sammanfattningsvis ser man i detta fallet att det inte placeras några kulturella normer eller religiösa åsikter i artikeln. Allt tyder på att det är en svensk familj som bor på en gård i en liten kommun i Skåne, Sjöbo. Familjen är splittrad och en styvpappa finns i bilden. Gärningsmannen lider av adhd och har även utvecklat en psykisk störning. Gärningen ses som onormal och fruktansvärd och att den ända förklaringen till att brodern mördat sin syster måste bero på den mentala ohälsan som han lider av. Socialt är familjen inte vad samhället uppfattar som idealt med barnen placerade i fosterfamiljer och en ekonomi som är i botten.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ <http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ <http://www.expressen.se/kvp/mamman-talar-ut-om-mordet-pa-lottie-19/>

⁵¹ Ibid.

Detta menar Reimers är de förklaringar som media gärna formar när det rör sig om en svensk gärningsman, att det är till följd av deras psykologiska eller sociala tillstånd.⁵²

3 Fall 2

3.1 Brottet:

En 19-årig kvinna blir mördad dagen efter hennes födelsedag i hennes lägenhet i Landskrona. Den misstänkte gärningsmannen är hennes 17-årige bror. 19-åringen har blivit träffad av ett hundratal hugg, två knivar och en sax hittades intill offret. Brodern var den som larmade SOS. Han påstod att en maskerad man brutit sig in och mördat systemen, skriver *DN*.⁵³ *Syd svenskan* skriver, att Maria blivit huggen över 100 gånger är en maktdemonstration.⁵⁴

3.2 Förövaren:

När den misstänkte 17-årige brodern befann sig i arresten fanns blodspår på hans händer och skor och även jeansen var mycket blodiga. Brodern var den som ringde och larmade SOS. I samtalet med SOS säger brodern att en maskerad man trängt sig in i lägenheten med knivar och attackerat hans syster. Systemen skall ha sagt till brodern att ringa en manlig bekant till henne och när denne inte svarar skall brodern ha ringt till SOS.⁵⁵

” – Men rättsläkaren kunde konstatera att luftstrupen varit avskuren. Hon kan därför inte ha talat med brodern, säger kammaråklagare Magnus Larsson.”⁵⁶

Bilden av brodern blir att han ljuger. Eftersom rättsläkaren konstaterat att det inte finns någon möjlighet att systemen kan ha talat till honom. Att brodern haft vad som framgår i artikeln, väldigt mycket blod på sig, antyder att han haft inblandning i dådet.

Rättsmedicinska avdelningen i Lund har undersökt den misstänkte brodern. Enligt rättsläkaren har brodern fått skrapsår vid samma tidpunkt som brottet ägde rum. Skadorna skall ha framkallats av spetsigt skrapande och skarpkantat våld.⁵⁷

Utlåtandet skapar en bild för läsaren att brodern varit involverad i mordet. Speciellt eftersom det framgår i artikeln att skadorna uppstått vid samma tidpunkt som mordet ägde rum. Även

⁵² Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.241.

⁵³ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

⁵⁴ <http://www.sydsvenskan.se/sverige/expert-107-knivhugg-tyder-pa-hedersmord/>

⁵⁵ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

att skadorna är av skarpkantad natur bidrar till att skadorna kopplas till de knivar som använts vid dådet.

Brodern har suttit häktad i sju månader. När frågor om mordet ställs till honom i rätten har svaret för det mesta varit att han inte minns eller inte vet.⁵⁸ Bilden av broderns ovilja att samarbeta eller förklara vad som hänt, gör att hans trovärdighet ifrågasätts.

På grund av hans unga ålder skulle han normalt dömas till ungdomsvård. Maxstraffet är fyra år för grova brott som leder till sluten ungdomsvård. För en vuxen hade straffvärdet varit 18 år eller livstid, Marias bror bör dömas till åtta års fängelse anser åklagare Magnus Larsson.⁵⁹

Marias bror hamnar i limbo, det blir en fråga om han ska ses som ungdom eller vuxen.

En procent av 15-17 – åringar döms till sluten ungdomsvård eller fängelse motsvarande tio procent av 18-20 – åringarna, de yngsta döms till sluten ungdomsvård medan de äldre döms till fängelse.⁶⁰ De som döms till sluten ungdomsvård döms för grova brott.

Det blir klart att Marias bror som 17 åring anses vara mer man än en pojke med tanke på resonemanget kring domen.

3.3 Offret:

En bild på 19-åriga Maria publicerades i *Aftonbladet*. I artikeln framgår det att Maria känt rädsla för familjen och framför allt hennes bror. Hon hade valt att leva som vanlig svensk flicka och detta accepterades inte av hennes familj.⁶¹ Genom att media publicerat bilden på Maria kan en identifikation av den misstänkte gärningsmannen och även dennes familj göras.

Att den skriver att Maria valt att leva som en vanlig svensk flicka och att detta ses som ett problem för hennes familj påvisar att de inte vill anpassa sig till det svenska samhället. Detta är något som Reimers diskuterar i sin analys. Att grunda familjens motvilja till att anpassa sig efter det svenska samhället och att Maria var tvungen att bli mördad till följd av att hon ville leva ett ”svenskt” liv. Detta skapar bilden av att invandrade kvinnor lider av ett tyngre förtryck än vad svenska kvinnor blir utsatta för.⁶² Att familjen inte är svensk eller har en annan kultur blir tydlig i artikeln genom att skriva att Maria vill leva ett så kallat svenskt liv. Att familjen motsäger sig detta tolkas lätt till att deras kulturella band är starkare än flickans

⁵⁸ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15910701.ab>

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ T Ekbom, G Engström & B Göransson, *människan, brottet, följderna:Kriminalitet och kriminalvård i Sverige*, 7th edn, Natur & Kultur, Stockholm, 2011, p.102.

⁶¹ Ibid.

⁶² Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.246.

välstående. Maria har även yttrat att hon känner rädsla för hennes bror. Hellgren och Hobson diskuterar detta och menar att detta är en sida av det som de räknar till heders-relaterat våld. Där de menar att män kollektivt ses ha ett ansvar att bestämma och kontrollera kvinnor och talar om detta som en "heders-kultur".⁶³

Maria och hennes syskon fördes mot sin vilja till Irak som 11-åring för att som 13-åring bli bortgift.⁶⁴ År 2009 lyckades hon fly tillbaka till Sverige och har därefter blivit utsatt för dödshot från den man hon var gift med i Irak.⁶⁵ Bakgrunden som förklaras i artikeln förtydligar bilden av Maria och hennes familj som innehavare av en avlägsen kultur jämfört med den svenska. Att gifta bort sin 13-åriga dotter är något som associeras med något "icke-svenskt". Även bortgifte räknas in i heders-relaterat våld skriver Hellgren och Hobson.⁶⁶

Att ingå tvångsäktenskap kränker Marias rättigheter som individ att själv få välja vem hon vill leva resten av sitt liv med och är ett sätt för familjen att reglera hennes liv.⁶⁷ Tvångsäktenskap är ett sätt för familjen och framför allt männen att utöva den makt de har över de unga kvinnornas liv. Även om inte media haft som avsikt att lyfta fram kultur och hedersrelaterat våld som en del av artikeln blir det indirekt en fråga om just detta. Eftersom det nämns att hon förts till Irak kan läsaren bilda sig en uppfattning om att det är därifrån hennes familj har sitt ursprung. Genom vidare läsning att hon blivit bortgift, appliceras en kultur med patriarkala normer som blir förklaringen till händelsen.

3.4 Familjen:

Maria kände rädsla för familjen och framförallt hennes broder. Elisabeth Massi Fritz, målsägandebiträde åt Marias halvsysster, menar att det sannolikt är Marias pappa som är beslutstagare om att Maria skulle mördas. Marias pappa befinner sig i Irak och har därför inte kunnat höras av polisen.⁶⁸

⁶³ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 390.

⁶⁴ <http://www.sydsvenskan.se/sverige/expert-107-knivhugg-tyder-pa-hedersmord/>

⁶⁵ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

⁶⁶ Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Signapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008, p. 390.

⁶⁷ Diana Mulinari, "Hon dog för att hon ville bli svensk", i *Debatten om hedersmord Feminism eller rasism*, Svartvitts förlag, Expo och författarna, Stockholm, 2004, p.77.

⁶⁸ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15910701.ab>

Att Maria befunnit sig i en osäker och hotfull situation är tydlig. Men familjen skildras även som splittrad. Pappan befinner sig i Irak och det framgår även att hon har en halvsystem. Huruvida halvsystemen har upplevt familjen och brodern framgår inte.

Det blir lätt att dra paralleller till pappan som befinner sig i Irak och den man hon blev bortgift till. Hon berättade för stödföreningen ”Tänk Om”, som arbetar mot hedersvåld, att hon befann sig i en extremt hotfull situation och även hur hon tidigare blivit kidnappad.⁶⁹

” Att den mördades släkt tillhör den ovanliga konservativa kurdiska religionen jezidism med inslag från både kristendomen och islam har betydelse.”⁷⁰

Läsaren får reda på att de tillhör en konservativ religion. Eftersom att dem skriver i *Syd svenskan* att släkten tillhör den religionen får läsaren ett intryck att hela släkten varit med i beslutet om att Maria skulle mördas. Familjen bedöms ha starka band vad gäller hedersnormer och att den religiösa minoritet de tillhör värderar hederskulturen högt.⁷¹ Jezidism är en sammansatt religion med influenser från kristendomen, islam, judendom med flera. Fastän jezidism har influerats av islam ses religionen misstänksamt på av den muslimska världen som ser på religionen som djävulsdyrkan.⁷² För de som känner till religionen kan det ge en bild av att mordet varit av grövre natur eller en del av en religiös eller kulturell ritual.

Mamman som först satt anhållen misstänkt för anstiftan till mord släpptes när hennes son istället häktades. *Aftonbladet* skriver den fjärde maj 2012 om hur mamman flera gånger hotat att döda Maria efter att hon berättar att hon skulle flytta. Mamman skall även ha sagt att hennes dotter horar sig och hade hellre sett henne stenad.⁷³

Mammans hot till dottern medför en uppfattning om att även hon är för männens styrande av kvinnor och de gamla kulturella mönster som förtrycker kvinnors fria vilja och rätt att bestämma hur de ska leva sina liv.

Sammanfattningsvis ser man tydligt hur media formar bilden av ett misstänkt hedersmord, vilket får uttryck i en avlägsen kultur till vad som anses svenskt. Att familjen inte vill anpassa sig till det samhälle de nu lever i och när dottern, Maria, vill leva vad de valt att kalla ett normalt svenskt liv, ses hon som mer eller mindre förkastlig. Bilden av en patriarkal kultur

⁶⁹ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

⁷⁰ <http://www.sydsvenskan.se/sverige/expert-107-knivhugg-tyder-pa-hedersmord/>

⁷¹ Ibid.

⁷² E Gungör & N Dervish, *Varför mördar man sin dotter?*, Norstedts, Stockholm, 2009, p.15.

⁷³ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14778686.ab>

med mäns styrande normer blir ännu tydligare med att pappan misstänks ha bestämt att Maria ska mördas. Eftersom han befinner sig i Irak blir det sonens uppgift att göra som pappan bestämt. Slakten målas upp som troende där religionen och kulturen i sig är det som är viktigast. Eftersom det är en religiös minoritet verkar det vara av större betydelse att hålla på hedersnormer och att man skyddar sin kultur. Framställningen media gör blir att kulturen, heder och normer är avsevärt mer väsentliga än vad individen i sig är. Om inte individen följer vad kulturen och religionen säger så är därmed individen inte värd något.

4 Slutsats:

Det är väldigt stor skillnad på hur de olika fallen representeras i media. I fallet med Lottie beskrivs gärningsmannen som en pojke. Till skillnad från fallet med Maria där brodern för det mesta refereras till som 17-årig brodern. Marias bror var 16 år när han utförde mordet vilket visar att skillnaden åldersmässigt egentligen inte är speciellt stor. När fallet går vidare till domstol är brodern däremot 17 år. Jag anser det mycket intressant att media ändå valt att för det mesta nämna honom som den 17-årig brodern till skillnad från ”pojken” som Lotties gärningsman och bror kallas för i de flesta artiklar jag har granskat.

Det skrevs även i en av artiklarna om Marias bror att han haft avsikt att mörda henne. Detta medför en bild av att vara i kontroll över sitt agerande något som ifrågasattes i fallet med Lotties bror. Att Marias bror anses ha planlagt sitt dåd och refereras till som ”17-årig brodern” kan tyda på att han ses som en man och där med besitta mer makt.

I artiklarna rörande Lottie appliceras inga kulturella normer och inte heller vart deras ursprung är. För läsaren blir uppfattning att det rör sig om en svensk familj som bor på landsbygden i den lilla kommunen Sjöbo. En bild av en splittrad familj som är stökiga, detta skulle kunna ha påverkat pojken till sitt agerande. Det är den bild media formulerar, detta medför visserligen en bild av föräldrarna som slappa och att de inte tar ansvar för sitt hem och sina barn. Speciellt genom den beskrivning av att det låg kläder slängt över allt på gården. Även det faktum att där finns en styvpappa i bilden och den biologiska pappans alibi ifrågasattes. Familjen ses som ostrukturerade och kanske en bidragande faktor till att pojken varit så instabil som han beskrivs.

Instabila sociala miljöer är en bidragande faktor som generellt ges som anledning till varför någon valt kriminalitet. Det kan också vara att gärningsmannen hamnat i otrygg social miljö och personen har hamnat i en kriminell omgivning utan att ens märka vilken situation dem nu befinner sig i.

Att pojken lider av adhd bidrog till bilden av honom som okontrollerad och att han inte visste vad han gjorde eller inte hade uppsåt till mordet.

Brottet, att en 15-åring mördar sin syster och sen flyttat kroppen och gömt den under kartong, ses som så förfärligt att den ända förklaringen till pojkens agerande måste bero på en psykisk störning. Media lägger väldigt mycket fokus på just sjukdomen. Att fallet omnämns likna en avrättning belyser att mordet har varit brutalt utfört och det får en framtoning av att vara mycket ovanligt i Sverige. Jag får en känsla av att det blir extra viktigt att poängtera och slå fast vid att det är psykisk störning som pojken lider av och att han inte agerat i ondska eller hat.

När det gäller mordet på Maria får läsaren en djupare beskrivning av vart deras ursprung är och även vad Maria varit utsatt för tidigare. Att beskriva att hon blivit bortgift som 13-åring är något väldigt främmande i det svenska samhället. En sådan beskrivning medför att läsaren kan måla upp sin uppfattning om varför mordet har skett. Genom att skriva att det var i Irak hon blivit bortgift och att det är där hennes pappa befinner sig innebär att läsaren kopplar Maria till Irak. Detta blir lätt förklaringen för läsaren att mordet skett på grund av en kultur som är svår att förstå för oss i väst. Broderns agerande blir förklarat genom kulturen. Mordet ses som en naturlig del i en kultur där män har rätt att bestämma över kvinnors liv.

Skillnaden mellan de båda morden blir att det ena ses som skrämmande och förkastligt och förklaras med sjukdom där uppsåt kan ifrågasättas. Det andra mordet ses som grundat i att inte vilja bli svensk och en del av det samhälle de nu kommit till att leva i. Istället ses handlingen som en naturlig del av en främmande kultur där uppsåtet varit att upprätthålla familjens heder.

I det första fallet ser man precis vad Reimers kommit fram till i sin analys. Att när det gäller svenska förövare så hävdar man att deras agerande beror på sjukdom eller bristande social kapacitet. Både sjukdomen och bristande social kapacitet appliceras på pojken som mördade sin syster, Lottie. Att familjen i sig varit och är ostrukturerad och har massiva problem inom familjestrukturen kommer fram när media skriver om hur barnen varit placerade i olika fosterfamiljer. Där föreligger därmed djupt rotade problem som inte har med pojkens sjukdom att göra, alla barnen har blivit placerade hos fosterfamiljer. I just detta fallet blir därmed föräldrarna de som anses vara bristfälliga och de kategoriseras som en problem familj. Att pojken lider av adhd och sedermera allvarlig psykisk störning gör att pojken faller in i båda de kategorier svenska gärningsmän typiskt placeras i. I fallet med Lottie så ligger största fokus

från media, förutom pojkens sjukdom, på familjen och hur de levde. Att det varit ett rörigt hem utan ordning och reda.

Vad gäller familjens ekonomi, vilket jag anser vara totalt ointressant rörande mordet, framgår det att familjen haft ekonomiska svårigheter. Bilden av en fattig familj som fått kämpa för att få livet att gå ihop. Detta kan lätt tolkas för läsaren att detta varit grunden som kommit till att skapa konflikt inom familjen. Familjen placeras på botten av samhället på grund av klass, innebärande familjens ekonomiska problem. Familjen framställs som socialt missanpassad.

I första hand har media fokuserat på pojkens gällande sjukdomstillstånd. Pojkens adhd kan utveckla sociala problem men adhd, vilket idag är ganska vanligt, diskuteras inte som något fyllt av skam i samhället. Jag anser att media framhäver pojkens adhd som något skamfullt och sjukdoms bilden av någon med adhd framställs på ett sätt som jag reagerade på. Även när läsaren får reda på att barnen varit placerade i fosterfamiljer så formas en bild av en familj som anses vara norm-avvikande.

Mediabilden av mordet på Maria och huruvida det är ett hedersmord görs tydligt genom att fokus ligger på etnicitet och kultur. Det klargörs att familjen tillhör en viss religion där kulturen är mycket viktig och där heders normer värderas högt. Familjens ursprung från Irak är även något som förtydligas i media och detta formar en bild av en främmande kultur och att kulturen är den rättfärdigande makten för vad som skall anses vara rätt och fel. Att mörda sin syster på grund av hennes val att leva sitt liv förklaras med värderingar om kvinnors underlägsenhet som i media målas upp som något ”icke-svenskt”. Därmed förstås förtrycket som en del av de kulturella värderingar Marias familj besitter. Det framgår att den religion de tillhör har kurdiskt ursprung. Huruvida det rör sig om hedersmord förtydligas i media genom att skriva religionens ursprung eftersom de flesta uppmärksammade hedersmorden som ägt rum i Sverige har innefattat familjer med kurdiskt ursprung. Sara, Pela och Fadime hade alla kurdiska rötter. Maria och hennes familjs kurdiska påbrå förstärker bilden av kurdiska kvinnor som offer och kurdiska män som kvinnomisshandlare och förövare.

Marias bakgrund har media rört vid i flertalet artiklar och detta blir förklaringen till dådet. Hon blev kidnappad, bortgift, hotad, hade en konservativ religion, avlägsen kultur jämfört med den svenska och ursprung från Irak. Alla dessa nämnare tillsammans förstärker bilden av att det inte rört sig om något ”vanligt” mord utan det är förankrat i kultur och religiösa värderingar.

Något som de båda fallen har gemensamt är att det är två splittrade familjer. Marias pappa befinner sig i Irak och det nämns att det finns en halvsysster. Genom medias representation av familjen och händelsen kan läsaren tolka detta som att det rör sig om att hävda vem det är som sitter på makten. Att familjen är splittrad kan ses som ett misslyckande på pappans makt och när dottern då dessutom bestämt sig för att inte leva som familjen önskar måste han hävda sin maskulinitet och visa att han är i kontroll och utövandet av makten visas i ett mord.

Mamman har även gjorts tydlig som motståndare till dotterns levnadssätt. Mamman ska ha sagt att dottern horat sig och detta antyder till läsaren att familjen vill kontrollera dotterns sexualitet. Kontrolleringen av döttrar och kvinnor och deras sexualitet är ofta sammankopplat med kulturer där män är de som bestämmer. Istället för att ifrågasätta bilden av kärnfamiljen som i dessa fallen inte existerar, appliceras en kultur och hedersrelaterade normer på familjen och detta fungerar då som förklaring till dådet menar Reimers.⁷⁴

Orden som media valt att använda skiljer sig också från de olika fallen. Det fallet med svensk gärningsman är språket förhållandevis neutralt. Det nämns att dådet är kallblodigt planerat, men i samma mening förklaras att pojken inte ses som kapabel att ha planera ett så kallblodigt dåd. I fallet där gärningsmannen är ”icke-svensk” beskrivs det hur Maria blivit

”...utsatt för ett extremt omfattande, besinningslöst våld.

Hon har utsatts för dödsångest och ett utdraget lidande.”⁷⁵

I artikeln har det även nämnts att gärningsmannen haft avsikt att mörda Maria. Ordet besinningslöst våld har förekommit i flera artiklar rörande mordet på Maria. Detta gör att dådet ses som mer fruktansvärt och utfört av ren ondska jämfört med mordet på Lottie. Framför allt genom att påstå att Marias mördare haft avsikt till dådet gör att läsaren får en bild av mordet som planerat och det får därmed en sämre ställning än mordet på Lottie.

Den diskurs som media producerar får alltså tydliga utgångar och jag anser mig ha fått fram en god analys med de valda teorierna. Med hjälp av de teorier jag använt mig av anser jag att de varit applicerbara även på mina artiklar. Dådet med Lottie och hennes psykiskt störda bror framställs som en sorglig familjetragedi. Att det är hemskt att en sjukdom fått brodern till ett agerande han inte förstår eller haft avsikt till. Mediabilden av mordet på Maria ses som ett

⁷⁴ Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing, Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255), p.241.

⁷⁵ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15910701.ab>

naturligt drama som utspelas på grund av en troende familj med en avlägsen kultur som i sig är fruktansvärd. Dådet i det fallet ses som utfört med ren ondska.

Även om detta inte är något som media gör med avsikt så blir det väldigt tydligt när man analyserar de olika artiklarna. Språket och berättandet om fallet med Lottie, hålls neutralare och det har inte samma aggressiva ton gentemot gärningsmannen. Språket i fallet med Maria är mycket mer berättande och det läggs mycket värderingar i vad kultur och religionen i detta fallet innebär.

Något som jag tyckte var väldigt intressant i de olika fallen var att i fallet med Lottie skulle gärningsmannen undersökas för att se huruvida han led av någon psykisk störning. Diskussionen om hans sjukdom och utveckling av ytterligare sjukdom var det som var huvudargumentet i artiklarna rörande det fallet. I fallet med Maria däremot undersöktes gärningsmannens skador för att se när de inträffat om de var sammankopplade med brottet. Det nämns endast i en artikel som jag undersökt att Marias bror skall undersökas för att utesluta psykisk störning. Detta är inget som diskuteras eller nämns på några fler ställen. Det är heller inget som diskuteras om det de facto kan vara så att det föreligger någon psykisk störning hos Marias broder utan endast den kulturella aspekten belyses.

Hellgren och Hobson som jag nämnt tidigare, såg i ett antal studier att invandrare blev kategoriserade på ett sätt som inte svenskar blir gällande arbetsmarknaden. Kategoriseringen av invandrare är något Reyes och Mulinari även sett i en intersektionell analys de gjort. De menar att välfärdsinstitutionernas hantering av hedersvåld systematiskt placerar våldsoffer och förövare födda i Sverige i en annan kategori än förövare och offer med invandrarbakgrund.⁷⁶ Problemet enligt Reyes och Mulinari är att flickorna och deras föräldrar identifieras med en kultur, etnicitet och religion som är avvikande i det svenska samhället.⁷⁷

Problemet blir att samhället särskiljer våldet beroende på var förövare och offer har sitt ursprung och där våldet utfört av invandrare hamnar i ett fack där våldet rättfärdigas eller förklaras med kultur, religion och etnicitet. I de tidningsartiklar som jag analyserat påvisas vad Reyes och Mulinari kom fram till i deras analys.

Denna bild av invandrare i media för med sig att invandrare stigmatiseras i samhället och om

⁷⁶ Reyes, Paulina de los & Mulinari, Diana. *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, Lund: Liber, 2005, p.115.

⁷⁷ Reyes, Paulina de los & Mulinari, Diana, 2005, pp.114-115.

”vi och dem” var viktigt att skilja på tidigare så blir det ännu tydligare efter medias alla artiklar.

Svaret på min frågeställning. Hur framställs brott med gärningsmän och offer med invandrabakgrund jämfört med svenska gärningsmän och offer i media?

De fallen jag granskat visar att respektive fall representeras olika i media med fokus på olika kategorier. Fallet med Maria, vilket är ett misstänkt hedersmord, hamnar i följande kategorier kultur, religion och etnicitet. Fallet med Lottie lyder kategoriseringen följande, klass, ostabil social miljö och psykisk sjukdom. Reimers teori i kombination med Hellgren och Hobson har guidat mig genom mitt arbete och visat att deras teorier även fungerade på min fråga.

5 Diskussion:

Att blanda in kultur och religion i kriminella handlingar anser jag vara absurt. Genom att generalisera att en viss kriminell handling ska ligga i någons kultur bidrar till den xenofobi som växt sig allt starkare i samhället. Det är inte konstigt att det medför en sådan bild för det är den bilden som media, även om det är omedvetet, presenterar. Istället för att belysa problemet som en del av det samhälle vi lever i. Oavsett vad den drivande kraften varit som påverkat en människa till att begå kriminella handlingar så är handlandet förkastligt oavsett. Det kan medföra att genom att media sätter olika stereotyper på olika brott får en värderande funktion.

Jag nämnde i min teori tidigare att diskursen kan se annorlunda ut beroende på samhällsstruktur och kategoriseringar ser annorlunda ut i ett annat samhälle. Det fick mig att fundera över om det inte är precis detta som visar sig i fallet med mördade Maria. Media menar att Marias vilja var att leva som en vanlig svensk flicka, det anses vara en normalidentitet i vårt samhälle. Marias familj inklusive mamman ansåg istället att den identiteten innebar att Maria skulle träffa killar, en problem identitet för dem. Det kan vara en kulturell aspekt som skiljer på kategoriseringstillhörighet.

Dödligt våld sker i de flesta fall i hemmet där vapnet ofta blir kniv vilket är lätt tillgängligt i de flesta hem. I ungefär 70 procent av fallen känner offret och förövaren varandra.

Varje år dödas cirka 20 kvinnor, det är en minskning med 30 procent jämfört med 1970 – talet.⁷⁸ Jag finner detta mycket intressant. Hellgren och Hobson nämnde innan att invandringen till Sverige förändrades runt 1980 – 90 –talet. De menade att de som invandrade

⁷⁸ T Ekbohm, G Engström & B Göransson, 2011, pp.70-71

hade en mer främmande kultur än de som tidigare invandrat till Sverige. Ekbom, Engström och Göransson menar att kvinnor som mördas per år har minskat sedan 1970- talet.

Ska man dra en slutsats från detta så borde det vara att invandringen inte har påverkat dödstalet negativt och därmed bör inte kvinnomorden kopplas till någon religion eller kultur anser jag.

Det har visat sig att 80 procent av de män som dödar en kvinna lider av någon psykisk störning. Kvinnan de mördar är någon de har eller har haft en nära relation med. Majoriteten av dem har minst en sjukdomssymptom. Gärningsmän som begår så kallat hedersmord har likheter med majoriteten av gärningsmän som psykisk störning eller kriminell bakgrund. Det dödliga våldet är något som för det mesta äger rum i socialt marginaliserade miljöer.⁷⁹ Förklaringen ovan presenterar ett problem som är våld i hemmet i nära relationer. Oavsett om det är mord eller så kallat hedersmord anses det i exemplet ovan vara så att gärningsmännen för det mesta har liknande tendenser eller påverkande faktorer som driver dem till sitt agerande. Social miljö och psykisk störning är de faktorer som varit omtalade i de artiklar som jag har undersökt.

I fallet med Maria har hennes bror blivit påverkad av den sociala miljö han befunnit sig i, huruvida den sen har varit påverkad av kulturella ramar kan mycket möjligt vara ett faktum. Det kan även vara andra sociala aspekter som har påverkat hans agerande. I fallet med Lotties bror har både den sociala miljö han levt i haft inverkan och detta var även något som diskuterades i media. Den sociala miljön var inte det som vägde tyngst i media rörande fallet med Lottie och hennes bror, största fokus låg istället på att han led av adhd och med största sannolikhet även utvecklat någon form av psykisk störning. Det visade sig senare att pojken de facto led av psykisk störning.

Båda de brott som jag analyserat är samma brott i grund och botten två bröder har mördat sina systrar. Men det läggs in värderingar i de olika förklaringar till brotten vilket gör att det ena brottet ses som mer oskyldigt. Det är utfört av en pojke som är psykiskt störd och kan därmed inte ta ansvar för sitt agerande. Det andra brottet är i media mycket hemskare för att mordet har utförts av en ung man medveten om sitt agerande och det är utfört av rent hat och ondska på grund av djupt rotade kulturella mönster.

⁷⁹ T Ekbom, G Engström & B Göransson, 2011, pp.70-71.

I brottet med Lottie så diskuterades aldrig familjens ursprung. Det nämndes inget om deras kultur eller religion. Om man kollar på de olika brotten så är det i min mening inte mycket som skiljer dem åt. Båda fallen behandlar systemmord utfört av deras yngre bror. Det som skiljer dem åt är mediabilden. En lider av psykisk störning och den andra har utfört ett mord på grund av kulturens imperativ, enligt media. Absolut kan det vara så att dessa bilderna stämmer.

Om media hade utelämnat att applicera kultur, etnicitet och religion på fallet med Maria så hade de båda fallen i grunden varit de samma. Jag anser att de båda fallen är lika förfärliga oavsett om förklaringen är att personen lider av en psykisk störning eller handlar för att upprätthålla familjens heder. Hade det varit så att kultur, etnicitet och religion även applicerats på fallet med mördade Lottie hade även det mordet setts som styrt av den svenska kulturens imperativ.

Masoud Kamali är docent i sociologi. Han menar att om man utgår från att en kriminell handling är utförd till följd av ens kultur skulle det lika väl kunna appliceras på svenskar vad gäller pedofilbrott. Han menar att eftersom de flesta som lagförts och anmälts för pedofili, har svensk bakgrund så ingår pedofili i ”svensk kultur”.⁸⁰

På så vis hade media på samma sätt kunnat skapa en diskurs om att pedofili är något som är normalt i svensk kultur men avvikande för andra. Det är självklart befängt men det är på samma sätt som media målar upp en bild av hedersmord, som något styrt av kulturella mönster.

Att det i artiklarna skilt på ”svensk”, ”icke-svensk”, psykiskt störd eller styrd av kulturella mönster ser man. Vad har blivit identifierat som ”svenskt” egentligen? ”Icke-svensk” kopplades samman med kultur, religion och etnisk tillhörighet. Psykiskt störd har dock inte blivit samman kopplat med ”svensk”. Psykiskt störd hamnar i en egen kategori eftersom ingen etnicitet har kopplats på Lotties bror. Ändå ser läsaren de olika brotten som ett med svenska inblandade och det andra med invandrare inblandade. Genom att Lotties bror var psykiskt störd ser man på sjukdomen som en försvagande faktor, inte att han var svensk. Det var inte för att han var svensk som han utförde mordet utan på grund av hans sjukdom. Marias bror

⁸⁰ Masoud Kamali, ”Media, experter och rasismen”, i *Debatten om hedersmord Feminism eller rasism*, Svartvitts förlag, Expo och författarna, Stockholm, 2004, p. 23.

däremot utförde mordet för att han var ”icke-svensk”, detta är sedermera laddat med avlägsen kultur och religion.

Det blir svårare att förstå mordet på Maria eftersom det förklaras som utfört på grund av kulturellt styrt agerande. Medan mordet på Lottie förstås genom att personen som agerat gjort det utefter en psykisk sjukdom.

Yrsa Stenius journalist och författare menar att man idag i media vill demonisera gärningsman till skillnad från hur man gjorde på 1970 – talet. Hon menar att man under 1970 – talet istället såg gärningsmännen själva som offer i samhället.

Idag finns det inte utrymme för eftertanke anser Yrsa Stenius. Medias intresse för enskilda brott har ökat och de brott de valt att koncentrera sig på är mord och våldsbrott. Detta ger en överdrivet negativ bild.⁸¹

Medias intresse och samhällets fokus är föränderligt och den xenofobi som utvecklats kan ha påverkat media. Som jag nämnt tidigare är det viktigaste för de flesta tidningsutgivare att sälja lösnummer och detta får till följd att media får fokusera på det som säljer.

Jag vill poängtera att bilden som media förmedlar kan mycket väl vara den sanna, men analysen visar att det skiljer sig ganska mycket i sättet som media presenterar de olika fallen beroende på de inblandades etniska ursprung. Jag anser att i ett demokratiskt samhälle skall media fungera som en representativ del av det som sker i vårt samhälle istället för att skapa ett mediaevent för att få sålt så många lösnummer som möjligt.

Det blir lätt att historien får en twist, när det viktigaste borde vara att representera en bild som kan ge folket en verklig förståelse av vad som hänt. Istället för att lägga fokus på irrelevanta men kanske saftiga detaljer för att få sålt sina tidningar.

Medias presenterande har fått kritik i andra fall som inte rör hedersmord eller systemmord. Engla 10 år ska för första gången cykla hem själv efter att ha varit och lekt med hennes kompisar. Hon har telefonkontakt med mamman på väg hem. Efter det är hon försvunnen i åtta dagar. En man grips och är mannen som bland annat mördat Engla.⁸²

Englas mamma menar att medierna behöver ett nytt sätt att förhålla sig till pressetik och nya

⁸¹ T Ekbohm, G Engström & B Göransson, 2011, p.61.

⁸² C, Höglund & Y, Lindgren, *Älskade Engla du saknas oss: Polis, Myndigheter och Media*, Stjärnljus, Stjärnsund, 2009, p.17.

etiska regler. Hon menar att allmänheten idag inte kan lita på media på grund av att det blivit alldeles för kommersiellt.⁸³

Engla fallet är något som självklart mamman tagit enorm stor del av och säger att media blivit allt för kommersiellt och som jag nämnt tidigare handlar det bara om vem som kan få flest tidningar sålda. Hon kände att fallet ibland blev representerat på ett felaktigt sätt. Även att media publicerade förundersökningsprotokollet med första förhöret med Anders Eklund, publiceringen skedde innan utredningen blivit offentlig.⁸⁴ Mamman menar att ett sådant agerande från media är oetiskt, om än inte olagligt. Englas försvinnande och fallet var väldigt stort och samhället förväntas få information, något folket har rätt till. Frågan om vad och hur mycket information media får lov att publicera kan bli en känslig fråga.

Jag anser att yttrandefriheten är jätte viktig och tyvärr kränkt i många länder runt om i världen. Därför är det ett komplext ämne att ta ställning till vad som är tillräcklig information och vad som skall undanhållas. Min undersökning har visat att kategoriseringar i media är ett faktum. Hur mycket information som är behövligt eller nödvändigt är något som jag inte kan ta ställning till. Det jag vet är dock att nyhetstidningar är en enormt viktig spridnings funktion av information som samhället bör veta och är berättigade.

⁸³ C, Höglund & Y, Lindgren, 2009, p.127.

⁸⁴ Ibid.

Referenslista:

C, Höglund & Y, Lindgren, *Älskade Engla du saknas oss: Polis, Myndigheter och Media*, Stjärnljus, Stjärnsund, 2009

E Gungör & N Dervish, *Varför mördar man sin dotter?*, Norstedts, Stockholm, 2009

M, Börjesson & E, Palmblad (red.), *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007

Reyes, Paulina de los & Mulinari, Diana. *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, Lund: Liber, 2005

Stieg Larsson (ed.) & Cecilia Englund (ed.), *Debatten om hedersmord Feminism eller rasism*, Svartvitts förlag, Expo och författarna, Stockholm, 2004

T Ekbom, G Engström & B Göransson, *människan, brottet, följderna: Kriminalitet och kriminalvård i Sverige*, 7 th edn, Natur & Kultur, Stockholm, 2011

Övrigt referensmaterial:

Eva Reimers, *Representations of An Honor Killing*, *Feminist Media Studies*, 7:3, 2007, (pp.239-255)

Z Hellgren & B Hobson, *Cultural dialogues in the good society: The case of honour killings in Sweden*, SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Singapore) 1468-7968, Vol 8(3): 385–404; 092449, 2008

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15910701.ab>

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12249242.ab>

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14778686.ab>

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/mordrattegang-mot-misstankt-lillebror>

<http://www.expressen.se/kvp/var-allvarligt-stord-nar-han-mordade-sin-syster/>

<http://www.expressen.se/kvp/rattgangen-mot-lotties-misstankte-mordare/>

<http://www.expressen.se/kvp/mamman-talar-ut-om-mordet-pa-lottie-19/>

<http://status.st/>

<http://www.sydsvenskan.se/sverige/expert-107-knivhugg-tyder-pa-hedersmord/>

